

Elk schot een treffer

De 10 dodelijkste sluipschutters
van WO II

Karakter Uitgevers B.V.

Inhoud

De schrijvers	7
Lijst van illustraties	11
Inleiding door John L. Plaster	15
Hoofdstuk 1 Simo Häyhä: de Witte Dood door Roger Moorhouse	17
Hoofdstuk 2 Ljoedmila Pavlitsjenko: de gevaarlijkste vrouw ter wereld door Charles W. Sasser	29
Hoofdstuk 3: Bert Kemp: dodelijk getalenteerde krijger tegen wil en dank door Tom C. McKenney	47
Hoofdstuk 4: Operatie Foxley: Britse sluipschutterij en de jacht op Hitler door Tim Newark	70
Hoofdstuk 5: Een Japanse sluipschutter: lange wandeling naar een kort leven door John B. Tonkin	84
Hoofdstuk 6: Vasili Zajtsev: de zeeman van Stalingrad door Martin Pegler	118
Hoofdstuk 7: Clifford Shore: Britse sluipschutter, trainer, theoreticus en historicus door Leroy Thompson	137

Hoofdstuk 8: Sepp Allerberger: Wehrmacht Scharfschützen door Adrian Gilbert	154
Hoofdstuk 9: Patrick Devlin: de Ierse krijger door Dan Mills	168
Hoofdstuk 10: Harry M. Furness: meester van veldvaardigheden door Mark Spicer	185

De schrijvers

Adrian Gilbert

Adrian Gilbert heeft veel geschreven over militaire geschiedenis in de twintigste eeuw. Hij schreef onder meer *POW: Allied Prisoners of War, 1939-1945*; *The Imperial War Museum Book of the Desert War*, dat ooggetuigenverslagen bevat van de Britse strijdkrachten die in 1940-1942 in Noord-Afrika waren; en *Voices of the Legion*, een mondelinge geschiedenis van het Franse Vreemdelingenlegioen. De sluipschutterij heeft zijn grote interesse. Hij schreef twee bestsellers over het onderwerp: *Sniper: One-on-One* en *Stalk and Kill: The Sniper Experience*.

Tom C. McKenney

Luitenant-kolonel Tom C. McKenney studeerde aan de University of Kentucky en de University of North Carolina (Chapel Hill). Hij was officier bij de infanterie en diende als parachutist en officier bijzondere operaties in het US Marine Corps aan de zijde van de British Commonwealth Division in de Panjunmom Corridor in Korea, en in Vietnam. Hij verliet in 1971 het leger vanwege in Vietnam opgelopen verwondingen. Hij heeft prijzen gewonnen voor zijn boeken en tijdschriftartikelen over de militaire geschiedenis, recent nog voor *Battlefield Sniper*, een waargebeurd verhaal over de Amerikaanse Burgeroorlog.

Dan Mills

Dan Mills sloot zich op zijn zestiende aan bij het Britse leger. Hij werd lid van het plaatselijke regiment van de infanterie, The Queen's Regiment, dat later The Princess of Wales' Royal Regiment ging heten. In zijn vierentwintig jaar in de infanterie werd hij ingezet in Noord-Ierland, Bosnië, Kosovo, Irak en Afghanistan en zag hij veel van de wereld. Hij ontving de oudste Britse onderscheiding, een Mention in Dispatches, vanwege zijn moedige gedrag in maart 2005 in Irak. Zijn eerste boek was de bestseller

Sniper One: The Blistering True Story of a British Battle Group Under Siege (2007). Dan Mills verliet in 2010 het leger.

Roger Moorhouse

Roger Moorhouse is een historicus en schrijver die zich specialiseert in nazi-Duitsland en de Tweede Wereldoorlog in Europa. Hij spreekt vloeiend Duits en schreef *Killing Hitler* en het door de pers positief ontvangen *Berlin at War*. Samen met Norman Davies schreef hij *Microcosm*. Zijn belangstelling voor het verhaal van Simo Häyhä werd gewekt toen hij research deed voor zijn volgende boek, *The Devils' Alliance*, over het niet-aanvalsverdrag tussen Duitsland en de Sovjet-Unie. Moorhouse, die regelmatig artikelen en recensies schrijft voor nationale dagbladen en gespecialiseerde geschiedenistijdschriften, heeft de inleidingen geleverd voor een aantal recente publicaties van Frontline, waaronder de memoires van Erich Kempka, Heinz Linge, Christa Schroeder en Heinrich Hoffmann. Hij woont in Buckinghamshire en strijkt zijn kleren allemaal zelf.

Tim Newark

Tim Newark is de schrijver van een aantal goed ontvangen boeken over militaire geschiedenis, waaronder *The Mafia at War* en *Highlander*. Hij is de voormalige hoofdredacteur van *Military Illustrated* en heeft als scenarist en historisch consultant meegewerkt aan documentaires voor BBC World en The History Channel, waaronder de dertiendelige serie *Hitler's Bodyguard*. Hij recenseert boeken over militaire geschiedenis voor de *Financial Times*. Kijk op www.timnewark.com.

Martin Pegler

Martin Pegler was twintig jaar lang conservator van de vuurwapens in de Royal Armouries en heeft in de loop van zijn carrière kunnen schieten met vrijwel alle historische en nog in gebruik zijnde sluipschutterswapens. Hij heeft ruim tien boeken over vuurwapens geschreven, met een specialisatie in de ontwikkeling en technologie van de sluipschutterij. Hij bezit een grote verzameling schietklare sluipschuttersgeweren vanaf de negentiende eeuw en heeft veel van die wapens ter beschikking gesteld aan televisiebe-

drijven en filmstudio's, die hij ook van historische adviezen voorziet. Hij verschijnt regelmatig als expert op het gebied van militaire objecten in het BBC-programma *Antiques Roadshow*. Hij woont met zijn echtgenote in Frankrijk.

Charles W. Sasser

Charles W. Sasser, de schrijver van meer dan vijftig boeken, waaronder bestsellers als *One Shot – One Kill*, *First SEAL* en *Raider*, wordt 'een van de meest gerespecteerde schrijvers over militaire geschiedenis' genoemd. Sasser, een gevechtsveteraan die bij de Amerikaanse marine (als journalist) en Special Forces (Groene Baretten) heeft gediend, heeft het leger inmiddels na negentwintig jaar in actieve dienst en als reservist verlaten. Hij werkte veertien jaar voor de politie (in Miami, Florida en Tulsa, Oklahoma, waar hij rechercheur moordzaken was). Zijn boeken zijn vertaald in onder meer het Chinees, Russisch, Servisch, Frans en Spaans.

Mark Spicer

Mark Spicer diende vijftwintig jaar bij het Britse leger, waar hij deel uitmaakte van speciale eenheden en als sluipschutter en commandant van een sluipschutterspeloton werkzaam was. Hij heeft in de loop van zijn diensttijd het handboek voor sluipschutters van het Britse leger geschreven, en later nog drie wereldbekend geworden boeken over sluipschutterij. Sinds hij het leger heeft verlaten, heeft hij trainingen verzorgd voor militaire eenheden en politie-eenheden uit de VS, Scandinavië en het Midden-Oosten. Hij treedt regelmatig op als getuige-deskundige in strafprocessen.

Leroy Thompson

Leroy Thompson leidt al ruim dertig jaar tactische eenheden van de politie en het leger op. Daarnaast schrijft hij voor talloze tijdschriften artikelen over tactische wapens, wat onder meer vereist dat hij nieuwe sluipschuttersgeweren en optische instrumenten test. Hij schreef achtenveertig boeken en meer dan tweeduizend tijdschriftartikelen over speciale militaire operaties, reddingsoperaties van gijzelaars, tactische operaties en wapens.

John B. Tonkin

Tonkin, die in Ohio werd geboren en een warme belangstelling koestert voor geschiedenis, meldde zich in 1955 aan bij het Amerikaanse Korps Mariniers, waar hij deel uitmaakte van het 10de Regiment van de 2de Divisie Mariniers. Tijdens de Koude Oorlog diende hij in de beveiligings-eenheid van een geheime installatie. Na de beëindiging van zijn militaire dienstverband begon John aan een zakelijke carrière in het management van personeel en arbeidsrelaties die vier decennia duurde. Hij is inmiddels met pensioen en besteedt een groot gedeelte van zijn tijd aan houtbewerking. Hij en zijn vrouw genieten van hun vier kinderen en negen kleinkinderen. John is levenslang lid van de Marine Corps League en lid van de Marine Corps Association.

Inleiding

U heeft een indrukwekkend boek in handen, de buitengewone verhalen van tien sluipschutters die actief waren tijdens de Tweede Wereldoorlog. Tot die tien behoren de meest getalenteerde sluipschutter van de oorlog, de Fin Simo Häyhä; de beste Duitse schutter, Sepp Allerberger; en de befaamde Vasili Zajtsev en Ljoedmila Pavlitsjenko uit Rusland. Hun verhalen worden met veel diepgang verteld aan de hand van interessante details en oorlogsverslagen die veel verdergaan dan wat er tot nu toe over deze mensen is verschenen in tijdschriftartikelen en op websites.

U zult in dit boek ook verhalen aantreffen over een aantal tot dusverre onbekende, maar vaardige schutters, zoals de Brit Patrick Devlin en de Amerikaan Bert Kemp.

Waarom ze zo onbekend zijn? Hoewel er duizenden boeken zijn verschenen van WW2-veteranen uit allerlei landen, zijn de eerste memoires van een sluipschutter in de Engelse taal pas tien jaar geleden verschenen. En de schrijver, Sepp Allerberger, hield zijn identiteit nog verborgen. Zeventig jaar geleden werden sluipschutters veelal beoordeeld als kille moordenaars die levens beëindigden zonder zelf hun leven in de waagschaal te stellen, een houding die op zijn minst teruggaat tot de tijd van Napoleon. Veteranen die in de Tweede Wereldoorlog sluipschutters waren geweest zwegen vaak over wat ze in de oorlog hadden gedaan, huiverig als ze waren om hun ervaringen te delen met een publiek dat er weinig van begreep. In het geval van Japan waren er geen of weinig sluipschutters die de bloedhete slagvelden van de jungle overleefden. Voor wie dat toch hadden gedaan was schrijven over hun ervaringen wel het laatste wat ze wilden.

Vergelijk de naoorlogse perceptie van sluipschutters eens met een in 1940 door het Britse leger uitgevaardigde richtlijn voor de samenstelling van sluipschuttersteams, waarin van de kandidaten werd gevergd dat ze 'eersteklas mannen zijn en fit zijn en trots zijn op hun fitheid; de beste schutters, die beschikken over allerhande vaardigheden en vervuld zijn van het vertrouwen dat ze zich kunnen redden, behept met veel moed en ongeëvenaard veel geduld'.

De afgelopen jaren is het grote publiek sluipschutters en hun vak eindelijk gaan respecteren in de geest van die Britse richtlijn. Zowel moderne sluipschutters als hun collega's uit het verleden worden nu terecht erkend

omdat ze het beste vertegenwoordigen wat in de strijd wordt gevraagd. Ze behoren tot een elite en beschikken over onmisbare kwaliteiten.

Op grond van dit beter geïnformeerde perspectief kunnen we nu kijken naar de sluipschutters uit het verleden; het is ook vanuit dat perspectief dat de schrijvers hun verhalen vertellen.

De in dit boek verenigde schrijvers zijn niet minder indrukwekkend dan de mensen over wie ze schrijven; het gaat om vooraanstaande hedendaagse experts op het gebied van de sluipschutterij. Een aantal van hen ken ik persoonlijk. De Britse sergeant-majoor Mark Spicer was voor zijn pensioen instructeur van sluipschutters en geldt als een van de grootste kenners van het onderwerp ter wereld; Leroy Thompson, die net als ik in Vietnam diende, is een productief schrijver over vuurwapens, schieten en speciale operaties; Charles Sasser zat in het Amerikaanse leger bij Speciale Operaties en heeft meer dan tien boeken geschreven over onderwerpen die daarmee verband houden; Adrian Gilbert heeft verschillende belangrijke boeken over sluipschutters en de sluipschutterij op zijn naam staan.

Ze zijn dus bij uitstek geschikt om deze verhalen te schrijven. Niet alleen beschikken ze over een vaardige pen om de verhalen goed te vertellen, maar op grond van hun persoonlijke ervaringen hebben ze empathie en begrip voor sluipschutters zoals alleen collega's en veteranen van het slagveld dat kunnen. Hun inzichten getuigen van technische scherpzinnigheid. Ze leggen bovendien de persoonlijkheid bloot van de mensen over wie ze schrijven. Ze geven een menselijk gezicht aan sluipschutters, een beroepsgroep die in films vaak eendimensionaal wordt afgeschilderd.

U zult begrip krijgen voor de bittere koude waarin de strijders aan het oostfront – Zajtsev en Allerberger – hun werk moesten doen; u zult een beeld krijgen van de stinkende, stomend hete jungles waarin Japanse sluipschutters bovenin palmbomen hun leven verloren. En u zult beter begrijpen dat Ljoedmila Pavlitsjenko gedreven werd door wraakgevoelens en hoe Simo Häyhä de vaardigheden die hij had geleerd als elandenjager en skiër aanwendde om de dodelijkste sluipschutter van de Tweede Wereldoorlog te worden.

Ik denk dat u waardering zult hebben voor dit boek en de erin vertelde verhalen over onder levensgevaarlijke omstandigheden betoonde moed en verrichte prestaties. Ik vermoed dat u meer respect zult krijgen voor sluipschutters, ongeacht de uniforms die ze droegen.

John L. Plaster
Majoor bij de Speciale Eenheden
van het Amerikaanse leger (in ruste)

Hoofdstuk 1

Simo Häyhä

De Witte Dood

Het is een tikkeltje verontrustend. Het gezicht op de foto dat naar ons staart lijkt dat te zijn van iemand die amper volwassen is. Een glad, jongensachtig gezicht, engelachtig bijna. Dicht bij elkaar staande ogen, volle lippen. Als we hem in zijn volle lengte zien, lijkt hij nog altijd uitgesproken jong en onschuldig. Simo Häyhä was slechts 1 meter 60, amper groter dan het geweer dat hij op de foto vasthoudt. Hij ziet eruit als een jochie dat het werk van een volwassen man moet opknappen. Het is dan ook bijna niet te geloven dat hij de succesvolste sluipschutter van de Tweede Wereldoorlog zou worden, de man met het hoogste aantal bevestigde slachtoffers in een belangrijke oorlog, de man die door tijdgenoten 'de Witte Dood' werd genoemd.

Simo Häyhä was, hoe beroemd hij later ook zou worden, een eenvoudig mens. Hij werd als de zevende van acht kinderen in 1905 geboren in de buurt van het dorpje Rautjärvi in het zuiden van het Groothertogdom Finland, dat destijds deel uitmaakte van het Keizerrijk Rusland. Hij bracht zijn jeugd door op de boerderij van zijn familie, een bescheiden optrekje met wat suikerbietenvelden, een paar paarden en ander vee. De familie deed aan bosbouw. Häyhä leerde zelfredzaamheid en de veldvaardigheden die hem later goed van pas zouden komen.

Net als veel andere kinderen van zijn generatie moet Häyhä genoten hebben van het patriottistische vuur dat gepaard ging met de Finse onafhankelijkheid na de instorting van het Russische Rijk in 1917. Een paar jaar later werd hij opgeroepen om de nieuwe natie te dienen en trad hij als zeventienjarige toe tot de Burgergarde. Hoewel hij rustig, gereserveerd en onopvallend was, bleek Häyhä een natuurtalent te zijn met het geweer. Hij behaalde talloze successen bij plaatselijke en regionale schietwedstrijden en verwierf de titel Meesterschutter. In 1925 werd hij geronseld in het Finse leger, waarin hij vijftien maanden diende en tot korporaal werd gepromoveerd. In 1927 hield hij het militaire bestaan voor gezien om terug te keren naar de familieboerderij. Hij kan toen niet hebben geweten wat het lot voor hem in petto had.

In de jaren tussen de oorlogen leidde Finland net als de andere landen die waren ontstaan uit de val van het Russische Rijk een precair bestaan. De Sovjets zagen de wereld buiten hun eigen land vooral door een ideologische bril – vijanden die verslagen moesten worden en terrein dat geannexeerd moest worden – en het revolutionaire gedachtegoed ging gepaard met een forse dosis ouderwets nationalisme. De landen – waaronder Finland – die ooit deel hadden uitgemaakt van het Russische Rijk werden geacht als eerste aan de beurt te zijn als de omstandigheden een herschikking van de Russische grenzen toelieten.

De Finse betrekkingen met de Sovjet-Unie waren uitwendig correct en soms zelfs hartelijk, maar het binnenlandse klimaat werd gekenmerkt door een fel anticommunisme. Een niet-aanvalsverdrag tussen de landen werd in 1932 ondertekend en twee jaar later verlengd, maar halverwege de jaren dertig liet de Sovjet-Unie zich steeds meer met veel spierballenvertoon gelden, bijvoorbeeld door beperkingen af te kondigen voor de Finse koopvaardij schepen die gebruikmaakten van de wateren tussen het Ladogameer en de Finse Golf. Aan het einde van het decennium werd in de hele oostelijke Baltische regio gevreesd voor de expansiedrift van de Sovjets. Met Moskou moest rekening worden gehouden.

Na de Duitse invasie van Polen in september 1939 en de uitbraak van de Europese oorlog op een grotere schaal was brute agressie aan de orde van de dag. Net als zijn Baltische burens zag Finland zich al snel geconfronteerd met een nieuwe politieke realiteit. Onder de voorwaarden van een geheim protocol bij het tussen de nazi's en de Sovjet-Unie gesloten verdrag, dat pas na 1945 openbaar werd gemaakt, waren Finland en de Baltische staten toegewezen aan de Russische 'invloedsfeer'. Een gevolg van die afspraak was dat de ministers van Buitenlandse Zaken van Letland, Litouwen en Estland eind september 1939 werden uitgenodigd naar Moskou te komen voor 'gesprekken', die ertoe leidden dat een maand later 'verdragen van wederzijdse hulp' werden ondertekend die de banden tussen de genoemde landen en Moskou verder aanhaalden. Daarmee was het proces van hun opname in de Sovjet-Unie in gang gezet. Finland was als volgende aan de beurt.

Op 5 oktober 1939, dezelfde dag waarop Hitler in de Poolse hoofdstad Warschau zijn zegevierende troepen inspecteerde, nodigde Stalin de Finnen uit voor 'gesprekken' in Moskou. De Finnen reageerden behoedzaam en vaardigden de ervaren onderhandelaar Juho Paasikivi af om de Russische voorstellen in ontvangst te nemen. Die behelsden onder meer een bijstelling in noordelijke richting van de grens in de Karelische Landengte niet ver van Leningrad en een dertigjarige lease van de havenplaats Hangö

aan de monding van de Finse Golf. De strategie van de Sovjets was evident. Ze hadden toegestaan dat de Duitsers de Tweede Wereldoorlog waren begonnen en hadden dat najaar zelfs meegewerkt aan de invasie van Polen. Nu waren ze van plan achterover te leunen en toe te zien hoe de westerse machten net zo lang op elkaar zouden inbeuken tot – net als in de Eerste Wereldoorlog – een bloedige patstelling zou ontstaan, die de onvermijdelijk gewaande triomf van het communisme zou versnellen. In de tussentijd hoefde Moskou slechts zijn verdediging te versterken, zijn strijdkrachten paraat te houden en een aantal aanpassingen te doen aan zijn grenzen.

De Finnen waren echter niet van plan in te stemmen met het Russische eisenpakket, dat ze zagen als de eerste stap op weg naar een communistische overname van hun land. Van de Russische tegenprestaties waren ze niet erg onder de indruk. Ze kregen echter bar weinig steun van hun Scandinavische burens of hun Duitse bondgenoten, die erop aandrongen dat de Finnen de Russische eisen zouden inwilligen. Na ruim drie weken onderhandelen keerde de Finse delegatie halverwege november terug naar huis. Er was geen overeenstemming bereikt. Alle dreigementen en ‘onderhandelingen’ waren op niets uitgelopen en Moskou moest een andere manier vinden om zijn buurland zijn wil op te leggen. Al voor het einde van de maand waren de twee landen met elkaar in oorlog.

Op papier had de Russische invasie van Finland in de winter van 1939 een simpele aangelegenheid moeten zijn. De 26 divisies en miljoen soldaten van het Rode Leger hadden de armetierige 10 divisies en 300.000 soldaten van het Finse leger met gemak terzijde moeten kunnen vegen. Alle meetbare maatstaven toonden een overweldigend voordeel voor de Russen aan: ze hadden drie maal zoveel soldaten als de tegenstander, dertig maal zoveel vliegtuigen en honderd maal zoveel tanks. Zo konden de Sovjets 120.000 manschappen, 1.400 tanks en 900 artilleriestukken naar het belangrijkste front op de Karelische Landengte brengen tegenover 21.000 Finse verdedigers met 71 artilleriestukken en 29 pantserafweerkanonnen.¹ Moskou vertrouwde er bovendien op dat de Finse arbeidersklasse zou opstaan ter ondersteuning van hun communistische ‘bevrijders’ en achter de linies als een vijfde colonne zou fungeren.

In de praktijk pakte het anders uit. Het materiële en getalsmatige overwicht van de Sovjet-strijdkrachten legde in de barre Finse winter weinig gewicht in de schaal. Een groot gedeelte van het terrein waar de soldaten van het Rode Leger overheen moesten was een ingesneeuwd niemandsland zonder wegen of paden, vol dichtbegroeide bossen en bevroren meren, rivieren en moerassen. Er was voor een modern gemechaniseerd leger vrij-

wel geen doorkomen aan. Aan de zuidkant van de Karelische Landengte, in de buurt van Stalingrad – de kant waar de zwaarste Russische aanval werd verwacht – had de Finse genie bovendien de zogeheten Mannerheimlinie aangelegd, een uitvoerig netwerk van bunkers, loopgraven, obstakels en grondverzet. Onder de heersende omstandigheden stelden de materiële voordelen van de Sovjets weinig voor.

Ook de kwaliteit van de vijandelijke troepen was heel anders dan Moskou had verwacht. De Finnen haalden het Rode Leger niet met bloemen binnen, maar waren juist bijzonder gemotiveerd om hun land te verdedigen. Een rijmpje dat de Finnen elkaar die winter vertelden toont aan hoe zelfverzekerd men was: ‘Het zijn er zoveel en ons land is zo klein / Zouden er wel genoeg graven zijn?’²² De Finnen hadden de beschikking over een flink aantal goed opgeleide reservisten – onder wie Simo Häyhä – om hun strijdmachten te versterken. Hoewel veel van die manschappen niet over een moderne uitrusting beschikten en in sommige gevallen zelfs geen geweren hadden, droegen deze voormalige leden van de Burgergarde plaatselijke kennis van vitaal belang, veldvaardigheden en overlevingsstrategieën bij.

Het Sovjetleger was veel minder goed op de strijd voorbereid. Het was nog lang niet hersteld van de nietsontziende zuivering van een paar jaar eerder, toen 80 procent van de hoge officieren en divisiecommandanten zijn congé had gekregen, en het was ernstig verzwakt. Het moreel was slecht, het trainingsregime deugde niet en er waren veel zwakke leiders. Hoewel ze in vergelijking met hun tegenstanders goed bevoorraad werden, ontbrak het de soldaten van het Rode Leger aan de camouflage-uitrusting die van vitaal belang zou zijn voor oorlogvoering in subarctische omstandigheden. Zo had het merendeel van de tanks en voertuigen die in die winter de Finse grens overschreden dezelfde olijfgroene kleur als de soldaten die erin reden. Ze konden zich in het oogverblindende wit van de Finse winter niet verstoppen.

In tactisch opzicht legden de Sovjets verrassend weinig listigheid en inventiviteit aan de dag. Meestal probeerden ze de vijand te overweldigen met een massale frontale aanval. Ze leden daarnaast aan een uitgesproken gebrek aan flair door te kiezen voor een behoedzame voortgang die zomaar uren vertraging kon oplopen bij het magerste vertoon van Fins verzet. De gekozen tactieken waren gunstig voor de Finnen. Onder de gegeven omstandigheden – met slechts een paar wegen en paden die doortocht boden door overwegend ondoordringbare bossen – verzandden de aanvallen van de Sovjets in enorme verkeersopstoppingen. De Finse verdedigers konden de speerpunt met een relatief kleine personele inzet bedwingen.

Toen de opmars van het Rode Leger vastliep, gingen de Finnen tot de tegenaanval over door kleine, mobiele eenheden op ski's met een omtrekende beweging tot achter de invasiemacht te brengen en ze zo af te sluiten van de bevoorradingskolom. Ook de lange nachten van de Scandinavische winter werden optimaal benut; het was een specialiteit van de Finse eenheden om de vijand in het duister te overvallen en in hinderlagen te lokken, vaak met gebruik van geïmproviseerde explosieven, zoals *satchel charges* (veelal met dynamiet of C-4 gevulde bundeltjes) of de befaamde molotov-cocktail. Er werd ook gebruikgemaakt van onorthodoxe methoden. Zo namen de Finse troepen vaak veldkeukens op de korrel, zodat de overgebleven vijanden eerder door honger werden geplaagd. In de loop van de tijd ontwikkelden deze Finse methoden zich tot een vaste tactiek om de Sovjettroepen te isoleren en beheersen voordat ze systematisch werden gereduceerd door de gecombineerde effecten van voortdurende tegenaanvallen en het strenge winterweer. Het kwik daalde soms naar 25 graden onder nul. Deze tactiek kwam bekend te staan als *motti*, naar de Finse term voor een hoeveelheid gekapt brandhout. De sinistere implicatie was dat de ingesloten Sovjettroepen in afwachting waren van het moment van hun eigen verbranding.

De Finnen boekten op deze manier opmerkelijke successen: op kerstavond 1940 werd zowel de 139ste als de 75ste Divisie van de Sovjets weggevaagd; hetzelfde lot wachtte begin januari de 163ste en de 44ste Divisie.³ De 44ste Divisie had het bevel gekregen op te rukken ter ondersteuning van de 163ste, die in de buurt van Suomussalmi op hevig verzet was gestuit. Maar al snel trof hetzelfde lot de 44ste; de eenheid was op een smalle weg uitgerekt over een afstand van 30 kilometer en werd aan weerszijden gestremd door meren en dichtbegroeide bossen. Voorwaartse beweging werd bemoeilijkt door een versterkte wegversperring. De colonne, die werd aangevallen door snel bewegende skitroepen, viel in steeds kleinere stukken uiteen, terwijl ook de kou en de honger hun uitwerking op de ingesloten soldaten niet misten. Vervolgens werden de zieltogende groepjes een voor een weggevaagd.⁴ Als extraatje verwierven de Finnen cruciale hoeveelheden materieel, waaronder 43 tanks, 50 stuks veldgeschut, 270 motorvoertuigen en meer dan 6.000 geweren. Naar schatting vonden ongeveer 40.000 Sovjetsoldaten uit de twee divisies de dood.⁵

Een ander specialisme van de Finnen was het gebruik van sluipschutters. In het overwegend statische conflict dat ontstond toen de Sovjetaanval stagneerde werden sluipschutters buitengewoon effectief gebruikt, zowel aan de frontlinie als bij de reductie van na gebruik van *motti* ingesloten groepen. In dat laatste geval had het gebruik van sluipschutters een

belangrijk tactisch en psychologisch aspect: sluipschutters konden de mentale angst van de geïsoleerde groepen maximaliseren door bijvoorbeeld de commandanten op de korrel te nemen of zich te concentreren op manschappen die zich rond het kampvuur hadden geschaard. Het was als sluipschutter dat Simo Häyhä naam zou maken.

Toen hij in het Finse leger terugkeerde, werd Häyhä ingedeeld in het 34ste Jäger Regiment in het beboste gebied ten noordoosten van het Ladogameer, zo'n 280 kilometer ten noorden van Leningrad. Dat gebied was van groot belang omdat het de Karelsche Landengte beschermd tegen een aanval langs de noordkust van het meer die de Finse eenheden aan de Mannerheimlinie zou kunnen isoleren. Hoewel de Finnen numeriek zwaar in de minderheid waren, hadden ze het front weten te stabiliseren. De linie liep globaal van noord naar zuid langs de rivier Kollaa. De Sovjets zaten op de oostelijke oever. Hoewel het Kollaafrent in vergelijking met de Karelsche Landengte van secundair belang was, zou het een iconische status bereiken als symbool van het Finse verzet.

Aanvankelijk vocht Häyhä als infanterist aan de Kollaalinie, maar het duurde niet lang voor zijn meerderen zich bewust werden van zijn uitmuntende vaardigheden met een geweer. Häyhä, een ervaren jager en schutter, werd uitverkoren om speciale klussen te doen. Een van zijn eerste opdrachten was de eliminatie van een Sovjetsluipschutter die al drie Finse pelotonscommandanten en een onderofficier had gedood. Häyhä toonde bij de uitvoering van zijn opdracht de eigenschappen – geduld en een minutieuze voorbereiding – die zijn kenmerken zouden worden. Nadat hij een gunstige positie had gekozen zat hij, gewikkeld in warme camouflagekleding, vrijwel bewegingloos over de richtkijker van zijn geweer uit te kijken. Uren later, toen het daglicht al verflauwde en de dag ten einde liep, kreeg hij eindelijk zijn kans. Toen het zonlicht op het telescoopvizier van zijn doelwit glinsterde en zijn positie verraadde, zag Häyhä de Rus nogal onnadenkend opstaan, ongetwijfeld omdat hij geloofde dat de naderende schemering hem zou beschermen. Een enkel hoofdschot uit Häyhä's geweer bewees zijn ongelijk.⁶

Häyhä's technieken als sluipschutter ontwikkelden zich in de loop van de tijd. In allerlei opzichten was zijn aanpak vergelijkbaar met die van andere gespecialiseerde schutters omdat hij gebruikmaakte van de vaardigheden en ervaringen die hij had opgedaan als buitenmens, jager en pelsjager. Zo is er een duidelijke overeenkomst tussen Häyhä's achtergrond en die van zijn grootste Sovjetrivaal Vasili Zajtsev. Beide mannen waren op het platteland opgegroeid en hadden een hechte band met de natuur; ze waren allebei begaafde spoorzoekers en jagers. Dankzij die achtergrond

waren de beginselen van observatie en heimelijkheid een tweede natuur voor Häyhä. Zo besteedde hij veel aandacht aan het vinden van de beste locaties vanwaar hij kon schieten, locaties met uitzicht op vijandelijke buitenposten of doorgangen op plekken waar hij niet kon worden gezien en waar zijn silhouet niet door een plotselinge verandering van het licht kon worden afgetekend tegen zijn omgeving. Dankzij zijn kleine afmetingen kon hij gebruikmaken van de natuurlijke verstoppplaatsen die het bos hem bood.

Ook camouflage en zijn sneeuwpak waren van vitaal belang. Häyhä wikkelde wit gaas om de kolf en loop van zijn geweer. Zijn verstoppplaatsen hield hij zo natuurlijk mogelijk; hij gebruikte alleen de omringende sneeuw als camouflage. Wel stampte hij altijd de sneeuw vlak voor zijn locatie aan om te voorkomen dat er een wolkje sneeuw zou opspatten als hij schoot; dat zou zijn positie kunnen verraden.

Geduld was een belangrijke eigenschap. Häyhä bracht vaak een hele (korte) winterdag in positie door en verplaatste zich alleen van en naar zijn schuilplaats als het donker was. Hij had alleen suikerklontjes bij zich als voeding en vermeed overbodige bewegingen. Hij kon uren aan één stuk bewegingloos blijven zitten. Hij observeerde de vijand nauwgezet en leerde zo zijn gedrag kennen, zijn dagindeling en gewoonten, en wachtte rustig op het moment dat zich een bruikbaar doelwit aandeede. Zijn tegenstanders waren zich nooit van zijn aanwezigheid bewust tot hij het eerste schot afvuurde.

Naast deze conventionele eigenschappen had Häyhä ook de nodige eigenaardigheden. Zo gebruikte hij slechts bij uitzondering een spotter – een zekere korporaal Malmi – omdat hij liever alleen werkte. Het wordt uit de schaarse bronnen over Häyhä's leven niet meteen duidelijk waarom dat was, maar het zou kunnen dat hij vond dat de vereiste vaardigheden op het gebied van beweging en heimelijkheid simpelweg gemakkelijker door één man konden worden uitgevoerd dan door twee.

Ook het wapen dat Häyhä gebruikte is verrassend. De M/28-30 was een Finse variant van de vermaarde Mosin-Nagant, een grendelgeweer dat in het laatste decennium van de negentiende eeuw voor het eerst werd gebruikt. Het is nog verbazender dat het een geweer zonder telescoopvizier was. Hoewel de relevante technologie rond 1940 redelijk geavanceerd was, beschikte het Finse leger niet over uitrusting met de vereiste hoge specificatie. Häyhä moest zich dus het gebruik van die moderne technologie ontzeggen en gebruikmaken van de simpele keep en korrel waarmee zijn geweer was uitgerust. Maar hij maakte van de nood een deugd en beweerde dat keep en korrel hem de kans gaven een veel minder prominent doelwit

voor zijn tegenstander te zijn, aangezien een schutter die een telescoopvizier gebruikte zijn hoofd hoger moest houden, wat hem kwetsbaarder maakte.

Alsof hij zijn schijnbare technologische achterstand wilde compenseren wijdde Häyhä zich obsessief aan het onderhoud van zijn wapen, dat hij als hij niet sliep voortdurend uit elkaar haalde, reinigde en oliede zodat het altijd perfect kon functioneren. Al even nauwgezet en regelmatig benaderde hij de afstelling van zijn wapen voor verschillende afstanden. Dat was zowat een tweede natuur geworden. Het was uiteraard ook van essentieel belang voor zijn precisie.

Met behulp van deze technieken boekte Häyhä talloze successen. Vaak elimineerde hij meer dan tien vijandelijke soldaten op een dag. Soms, als de omstandigheden en het lot hem gunstig gezind waren, kwam hij op een nog hoger aantal uit. Er was een periode van drie dagen in december 1939 waarin hij 51 Sovjetsoldaten op zijn conto schreef. Later die maand behaalde hij zijn hoogste dagtotaal: 25. Zijn vaardigheden als jager en buitenmens kwamen hem goed van pas. Zo spotte hij op een dag in het begin van februari 1940 dicht bij de frontlinie niet al te ver van een van zijn observatieposten een net aangelegd netwerk van woonbunkers. Häyhä en zijn spotter bewogen zich onopgemerkt door het struikgewas en kozen op ongeveer 150 meter van de bunkers positie. ‘Daar zijn we de hele dag gebleven,’ herinnerde hij zich later. ‘We hebben negentien Russen gedood zonder dat ze ooit hebben ontdekt waar we zaten.’⁷

Het gebeurde ook weleens dat de Sovjets zich goed bewust waren van Häyhä’s positie en tot het uiterste gingen om terug te vechten. Häyhä was zo effectief dat het voor de Russen al snel een prioriteit werd om hem onschadelijk te maken; hij is later zelfs gaan denken dat ze een prijs op zijn hoofd hadden gezet. Hij raakte in zijn tijd aan de frontlinie betrokken bij verschillende sluipschuttersduels. Het kwam ook voor dat de Sovjets artillerieaanlagen of mortierbombardementen aanvroegen om hem uit te schakelen. Bij een gelegenheid lag Häyhä onder zwaar artillerievuur na een poging om een vooruitgeschoven Russische observatiepost uit te schakelen die met een periscoop was uitgerust. Hij moest granaatfragmenten en rondvliegend puin zien te ontwijken, maar overleefde de aanval en wist ongeschonden weg te komen. Later die dag keerde hij terug naar de locatie. Hij gebruikte een andere benaderingsroute en koos een nieuwe positie. Ditmaal had hij succes en kon hij de periscoop vernietigen.⁸

In de loop van de tijd verwierf Häyhä ook bij zijn eigen mensen een voortreffelijke reputatie. Hij kreeg lof toegezwaaid en ontving cadeaus, vaak van gewone Finse burgers die over zijn prestaties hadden gehoord.